СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 102. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 4. мая, 1926. VOL. XXXIV. No. 102. Jersey City, N. J., Tuesday, May 4. 1926. THREE CENTS

СУД ЗАБОРОНЯЄ ПОЛІЦІЇ ЗАКАЗУВАТИ ЗБОРИ СТРАЙКАРІВ

ҐАРФІЛД, Ню Джерзі, 30. квітня. — Місцева поліція зі заступниками шерифа не давала нині через три години страйкарам-текстильних фабрик зібратися на віче. Шериф сього повіту Нимо навіть загрозив страйкарам, що він ужиє машинових крісів, як вони його не послухають.

Тимчасом Юнія Горожанських Вольностий, яка сі збори скликала, роздобула від судді Бентлі в Джерзі Сити заборону проти поліції мішатися до мирних зборів страйкарів. Шериф мусів відкликати поліцію та пустити страйкарів на віче.

На вічу промовляли межи иншими Говмз, пастор церкви Комюніти Черч у Ню Йорку, та Нормен Томас, презбітеріянський проповідник і соціялістичний провідник.

СЕНАТОРИ НАПАДАЮТЬ НА ДОГОВІР З ФРАНЦІЄЮ.

ВАШИНГТОН, 30. квітня. — Президент Кулидж підписав нині угоду Злучених Держав з Францією за сплату французьких воєнних довгів.

Тимчасом у сенаті піднеслася справдішна буря протестів проти сеї угоди. Проводив критикам сенатор Рід з Мезуре, який зажадав слідства над переговорами.

КОНВЕНЦІЯ ЛИСИХ.

БРИДЖПОРТ, Конетикат, 30. квітня. — На день 10. мая сього року заповіджено до сього міста річну конвенцію Клюбів Лисих Голов в Америці. Покищо на сю дивну конвенцію заповілося вже пів тисячки делегатів. Почесним предсідателем конвенції має бути Джан Трамбул, губернатор сього стейту.

Конвенція має вирішити не лишень, хто має мати почесні місця в організації, але й застановитися над способами зібрання фондів на заведення слідства над причинами лисіння та його лічення.

Після статута організації, членом її може стати лишень той, хто має лисину на три цалі й заплатить доляра вкладки на рік.

ПРИСУД СМЕРТИ.

МЕДИСОНВИЛ, Кентакі, 30. квітня. — Перед місцевим стейтовим судом велася нині розправа проти трох Муринів за насилування білої дівчини. Розправа, як звичайно, викликала розяренне серед білих, які й збиралися злінчувати обжалованих. Уряд, однак, передбачуючи се, сконцентрував до міста на день розправи велике число стейтової міліції, і розправа відбулася спокійно.

Один з обжалованих признався, що він бачив насильство, але не брав у ньому ніякої участи. Його засуджено на 20 літ вязниці, а двох других на смерть.

НЕПОРОЗУМІННЯ ЗА СВЯТКОВАННЯ 1. МАЯ.

НЮ ЙОРК, 30. квітня. — Свято 1. мая рішилася святкувати в Америці лишень майже одна одинока так звана робітнича (комуністична) партія. Робітничі юнії не хочуть брати участи в святі разом з комуністами.

ЖИДІВСЬКИЙ ПРОВІДНИК БОЇТЬСЯ НОВИХ ПОГРОМІВ.

НЮ ЙОРК, 30. квітня. — Закликуючи американських Жидів до жертвенности на допомогу для Жидів у середній і східній Европі, бувший американський амбасадор у Туреччині Морґентав говорив у своїй промові, яку він тут виголосив на великім зібранню, що Жидам східної і центральної Европи грозять нові погроми. Одиноким ратунком для них є показати всему світови, що за Жидами в загрожених краях стоять Жиди в Америці та других частях світа.

ВЖЕ І СОБАКАМ ПРИМІРЮЮТЬ ОКУЛЯРИ.

ЮНІОН СИТІ, Ню Джерзі, 30. квітня. — На вулицях сього міста Юніон Сити появився пес з окулярами на очах. Є він власністю одного місцевого аптикаря, і добре він відомий в місті з того, що дістав ріжні нагороди на виставах як собака чистої раси. Спочатку мешканці думали, що се якийсь жарт, але властитель пояснив, що він казав приміряти собаці окуляри, бо її очи почали послідними часами слабнути.

УРЯД А ЦЕРКВИ В МЕКСИКУ.

НЮ ЙОРК, 30. квітня. — Джордж А. Милер, методиський епископ у Мексику, який приїхав нині на короткий побут до Злучених Держав, у своїй розмові з представниками місцевих ґазет заперечує закиди, роблені мексиканському урядови декотрими католицькими епископами в Злучених Державах.

Милер говорив, що уряд у Мексику противиться католицькій церкві лишень як політичному чинникови, але зовсім не мішається до її релігійної роботи. Мексиканські закони вимагають, щоб кождий священик чи проповідник якоїнебудь церкви був мексиканським горожанином, і протестантські церкви сповняють сі вимоги закона та не мають з урядом ніяких клопотів.

НОВА ВІЙНА ЗА НАФТУ.

ОМАГА, Небраска, 30. квітня. — Як лишень найбільше нафтове підприємство Стендард Ойл Ко. оголосило підвишку ціни газоліни о 2 центи на ґальон, се місто сейчас оголосило, що як підприємство не знизить ціни, то місто отворить свої міські крамниці з газоліною.

НА ВЕЛИКОДНУ ПИСАНКУ

жде Рідна Школа в краю і кличе: „Велика Українська Громадо! В свято Відродження природи не забудь Народе про своє Відродженне, не забудь про Рідну Школу“.

Не забуваймо і на інвалідів, що потерпіли за українську справу і на політичних вязнів, що терплять далі і мучаться в польських тюрмах.

Всім їм вишлім Великодну Писанку, а свої жертви посилаймо через:

OBYEDNANYE, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

МАЮТЬ НА 1-го МАЯ СВОЄ ПИВО.

ВІДЕНЬ, 30. квітня. — Перший май обходить Відень торжественно вже від давних часів, особливо робітництво.

Нема одначе для Віденців торжества без пива. Та саме причина була товчком до згоди з властителями броварів. І броварники не хотіли понести страту, коли на 1-го мая не будуть пили і населенне не хотіло відмовити собі приємности.

Тому броварники вкоротили о половину підвишку, а населенне знесло бойкот.

На 1-го мая буде мав Відень своє пиво.

МЕЛІОРАЦІЯ НАДДНІПРЯНСЬКИХ ПІСКІВ.

Загальна поверхня пісків по округах херсонській, запорізькій та катеринославській виносить 302.000 десятин. Простір цей передбачається використати під лісові посадки і навіть під цінні садові і виноробні культури. При умові зрошення можна буде розвинути управу тютюну і бавовни. Тепер вже провадиться обслідування цих пісків з метою вироблення меліоративного пляну. В Олешках зорганізовано спеціяльну меліоративну досвідну станцію.

З ПОЛЬСЬКОГО БАГОВИННЯ

Варшавський суд присудив польського капітана Т. Петрулевіча на 2 роки дому поправи за убиття 2 людей. Відтяжуючою обставиною було те, що убиті — се Жиди... — Непредвиджений дефіцит польського скарбу за м. січень с. р. виносить 33 міліони злотих. — Перед міжнародним трибуналом в Газі опинилася скарга видалених з Польщі німецьких оптантів о виплату відшкодовання в сумі 120 міл. зол. марок, якого Польща не хоче виплатити. — В краківському 20. піхотному полку за 3 останні місяці нараховано 11 самогубств, з того 4 в одному тижні. Причина — жахливі відносини в польській армії. — „Ш.“ Утворено у Варшаві нову „Лігу Оборони „Польщі“, тим разом „моральної“ оборони. Завданням тієї нової Ліги має бути ратовання збанкротованої польської моралі за кордоном.

ВИНАХІД УКРАЇНЦЯ.

Львівська „Газета Поранна“ передає за німецькою пресою інформації про неймовірний прилад, який має мірити духові прикмети людини. Його винахідником є др. Захар Біський, якого називають російським лікарем з Поділля, що живе тепер у Берліні. Всі знають д-ра Біського, нашого земляка, відомого лікаря з Києва, що лічив гіпнотизмом, видавав „Вістник Гіпнотизму“, а пізнійше великі денники „Відродження“ та „Трибуну“. Загальні інформації про зроблений ним винахід, над яким він працював останніми роками, подобають на фантазії з роману. Др. Біський мав при помочі подрібних досвідів дійти до висновку, що ріжні місця на голові реагують ріжно на електричну течію. Людська голова має 106 таких вразливих місць. Спеціяльний прилад ловить тремтіння та инші прояви і записує їх. Окрема таблиця дозволяє вказати на хист одиниці в такім чи иншім напрямку, вдачу, духові прикмети. Вчені мають висловлюватись про цей винахід з найбільшим признанням. Невідомо, в якій мірі розвязує він усі старі мрії науки френольоґії, одначе, коли бодай якась частина з того, що подає щоденна преса, є правдою, тоді він належатиме до найкращих наукових здобутків сучасної доби.

З ЛЬВІВСЬКИХ СЕНЗАЦІЙ.

Є у Львові адвокат Гжещинський, який понабирав від своїх клієнтів величезні гроші на депозити і пропустив їх, а також фальшував сила векслів, а він, кажуть, не втік зі Львова, каж фальшував сила векслів. Уже два місяці, як шукає за ним поліція, а він кажуть, не втік зі Львова, тільки хитро скривається. У його хаті найшли таємні двері до сховища, де він міг утікати підчас ревізії. Одначе і там не вхопили його останнім разом. Талановитий адвокат, який утратив за цей час клієнтів, не хотячи вийти з практики, посилає довжезні відкликаи до суду, в яких доказує свою повну невинність.

БОРОТЬБА ЗА ЛІСИ И ПАСОВИСКА.

Пишуть до „Укр. Прапора“ з Рівного: Малоземельні жителі сіл Велика Любаша й Піскове від непамятних часів пасли худобу в підлужанських державних лісах, за невеличкою оплатою. Польскі окупаційні власти не лише підвищали ті оплати, але й час до часу при допомозі жандармів і гаєвих робили нагінки та займали худобу, буцімто для провірки, на віддалену 9 верстов лісничівку. В часі одного такого занимання худоби польський жовнір застрілив селянина Сивука, а на 17 свідків цієї події зробив донесення о — злочин бунту. Розправа проти тих селян відбулася 11. м. м. перед тутешнім карним судом, яка покінчилася присудом 5 селян на кару 1-річної тяжкої вязниці, а 3-ох на 6 місяців тюрми. Слід згадати, що обвинуваченого селянина Карпа Котляка, якого вже за ту саму справу засудили перед місяцем, булиб засудили у друге, якщоб сенатор Карпінський не предложив судови попередній акт обвинувачення і присуду. — До цієї вістки з Волині, для характеристики польського терору супроти нашої сільської бідноти наводимо слідуючу жахливу подію з Галичини: Дня 18. лютого, в с. Деренівці, теребовельського повіту, побережник графа Козебродзкого застрілив 15-літного хлопця Василя Доскоча за те, що той в „панському“ лісі назбирав трохи ріща! Озвірений тим „злочином“ побережник гнався за нещасним хлопчиною аж під саму його хату, де й положив його на місці трупом. — Як бачимо з наведених фактів, хлопоть невживаного лісового пасовиска, або жмінка сухого ріща — це для польських посіпак аж надто достаточна причина, щоб убивати наших селян.

УТІКЛИ З ТЮРМИ.

З краківської тюрми втікло 7 вязнів. Вони вибили діру в долівці, якою дісталися до магазину з цементом, звідки без найменшого труду дісталися на волю. Одного з утікачів спіймано, а за прочими й слід застиг.

ВУГЛЕВИЙ СТРАЙК В АНГЛІЇ РОЗПІЧНЕТЬСЯ З ДНЕМ 1. МАЯ

ЛОНДОН, 1. мая. — Майже до півночи тягнулися переговори майнерів з властителями копалень і не довели до згоди.

Супроти того величезний вуглевий страйк, який обійме цілу Англію, розпочинається з днем 1. мая.

Тільки якийсь надзвичайний випадок може спинити то нещасте.

На разі обмежиться той страйк тільки до майнерів. Пізніше вийдуть на страйк робітники инших галузий індустрії для зазначення своєї симпатії з майнерами.

ПЕРШИЙ ОБРАЗ ВИСЛАНИЙ З ЕВРОПИ ПРИ ПОМОЧІ РАДІО.

ЛОНДОН, 1. мая. — Сегодня вислано звідси до Ню Йорку по радіо перший образ, який представляє кількох учасників банкету Товариства Паломників.

Пересилка образу забрала одну годину і 40 мінут. За дальших 20 мінут редакція Ню Йорк Таймсу, яка одержала згаданий образ, розіслала його до дальшого ужитку.

Цю подію вважають епохальною.

ХОЧУТЬ СКОРОТИТИ ПРОМОВИ ПОСЛІВ.

БЕРЛІН, 30. квітня. — Лебе, президент німецького парляменту, вніс проект, в якім домагається, щоби промови бесідників скоротити найдалі до одної години та заборонити їм читати з манускриптів.

Довгі бесіди цілком злишні, каже Лебе, бо їх і так ніхто не слухає кромі партайманів, які роблять це тільки з партійного обовязку.

НЕ МОЖУТЬ ДОКАЗАТИ, ЩО КОЛЮМБ ПОХОДИВ З ЕСПАНІЇ.

МАДРИД, 30. квітня. — Ціла Еспанія невдоволена з рішення Академії, яка подала, що не є згідне з історичною правдою твердження Гарчії, що Колюмб родився в еспанській провінції Ґаліції.

Академія одначе заявляє, що те ще не вирішує справи. Треба далі досліджувати, а може вдасться перевести доказ, що Колюмб не був Генуенцем, а Еспанцем.

АСЕКУРУЄ СЕБЕ НА ВСЯКИЙ ВИПАДОК.

ГАГА, 30. квітня. — Княжна Юліянна, яка скінчила 17 літ, не так дуже певна того, що стане королевою Голяндії. Тому студіює вона дуже ревно право.

Каже, що як не стане королевою, то буде адвокатом.

МІЖНАРОДНИЙ КОНГРЕС ДЛЯ ОХОРОНИ ЛІСІВ.

РИМ, 30. квітня. — Король Емануїл відчинив сегодня конгрес для охорони лісів, в якім бере участь 300 делегатів, що репрезентують 58 націй.

Конгрес хоче повзяти міри для охорони і плекання лісів, які зачинають зникати через невідповідну господарку.

ІНДИЙСЬКИЙ ПРИРОДНИК РОЗКАЗУЄ, ЯК ВІДЧУВАЮТЬ РОСТИНИ.

ЛОНДОН, 30. квітня. — З Калькути приїхав до Лондону індийський вчений фізіолоґ Ягадіс Чандра Бозе, який від 30 літ студіює життє ростин.

Він твердить, що ростини реаґують, відчувають і думають так як і звірина, тільки в менше досконалій формі.

Тепер удосконалив він приряд свого винаходу, яким можна міряти всі дрожання ростин, які відповідають нервовим потрясенням у звірят. Він може ті дрожання присипляти або звільнити через обандажування або знечулення певних частин ростин.

Бозе вибирається на довше турне, в якім подасть підчас лекцій свої спостереження з области життя ростин.

НЕ ПЕРЕВАРЮВАТИ!

БЕРЛІН, 30. квітня. — Професор Ернест Фрідберґер, директор славного Інституту Здоровля в Ґрайсвалд, подає, що населенне могло би їсти далеко менше і бути сильнійшим і здоровшим, якщоби споживало свіжо зварені страви.

Його досліди виказали, що ті, що їдять в ресторані зачасу щойно свіжо зварені страви, здоровні і зиськують більше на вазі, як ті, що їдять в пізнійших годинах, коли страви вже перестояли.

Те саме відноситься до годівлі худоби. Краще давати їй сиру поживу як вистояну. При сирій вона скорше потовстіє як при вареній, а перестоялій.

ЖАРТ ПРИПИНИВ ПАНІКУ В ТЕАТРІ. ВЕЛИКА ПРИТОМНІСТЬ АКТОРА.

ВІДЕНЬ, 30. квітня. — В театрі „Ан дер Він“ грали нову оперетку „Циркова княжна“. Театр був виповнений по береги. В тім хтось крикнув „огонь“ і вся публика кинулася до дверий. Счинилася паніка. Тоді головний актор Губерт Марішка почав зі сцени сміятися, а публика не знала, що це значить. Тоді Марішка сказав, що це жарт, який належить до оперети. Публика посміялася з себе і сіла спокійно на свої місця.

Міжтим огнева сторожа погасила огонь, який дійсно вибух в одних місци.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Загряницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩЕ РАЗ ПОКІЙНИЙ ВЕЛИКАН НА ГЛИНЯНИХ НОГАХ

—o—

Ювилей цареславної газети Новоє Время, який наробив дещо галасу серед російської імі́грації головно через відкритте памятників її основателя й видавця Олексія Суворіна, відбився відгомоном навіть в американській пресі. З тих голосів найзамітнійший голос великого нюйорського дневника Таймса, який попри новинкарські згадки приніс ще й довжезну передовицю. Сей голос замітний якраз для характеру сеї газети. Сеж є орган найбільше консервативних течій серед американського громадянства, до краю ворожий не лишень большевизмові, але й всему більше поступовому. В російських справах Таймс усе займав крайне консервативне становище; він не раз мав тихе й несміливе слівце оборони для царського уряду; він кривдувався в час революції на занадто соціялістичний склад тимчасового уряду; наконець, він піддержував усі заходи привернути царський престол; чи сі заходи робив Скоропадський, чи Денікін, чи Врангель, чи Юденіч, чи Колчак. Словом, се газета, якої не можна посудити ні за симпатії до поступових течій, ні за симпатії до українського „сепаратизму".

Таймс, річ природна, звертає наперед увагу на значіннє старого Нового Времени та основи її успіху. Головну заслугу приписує він Суворінови, дарма, що сей оборонив російський монархізм, не віруючи в його силу. На доказ сього Таймс наводить довгі вимки з недавно в Росії відкритих записок Суворіна. Одні вимки зі сих записок уже були згадані в Свободі. Таймс додає ще й другі. Цікаві приміром уваги Суворіна про родину російського царя:

„Сі великі князі се справдішне нещастє. Їх можна порівнати лишень зі злодіями, бо через них злодії богатіють. За купно кораблів після російсько-японської війни великий князь Михайлович вядушив комісію на пів міліона рублів. Нарід проливає свою кров, а великі князі беруть „взяткі" (хабарі). Росія се приватна власність Романових, і вони роблять на ній гроші на всякі способи."

В 1901. році, себто на 4 роки перед першою російською революцією, Суворін писав:

„Нові часи зближаються. Чути се по сему, що уряд є зовсім здеморалізований і не знає, в котрий бік повернутися. Але чи буде замішаннє довго тревати? Чи прийдеться мені вмерти з переконанням у моїм серци, що самодержавна влада є переїджена наскрізь зі середини та що найменчий подув вітру вистарчить, щоби її завалити?"

Таймс зовсім не дивується, що большевики так поспішилися оголосити світови памятники Суворіна. Не дивується теж Таймс, що син Суворіна, який пробує йти слідами свого батька та видає на Балкані ще новійше Новоє Время, вже не виступає як пророк російського монархістичного руху, а як його адвокат та виправдатель.

Нема теж чого дивуватися Таймсови за таке писане. Колись і він вірив у великана з глиняними ногами, який від вітру перевертався. Пізнійше він вірив у тих карликів, що пробували підняти назад на ноги сього велитня з глиняними ногами, як він завалився. Своєю статтею Таймс немовби переправшує читачів за те, що він дався здурити виглядом сього великана з глиняними ногами. Таймс немовби виправдувався: мовляв, коли Москалі такі двоїчні, що видають монархістичні газети, самі в монархію не вірують, то якжеж тут можна дивуватися, коли Американець возьме за щире золото їх слова, в які вони самі не вірують?

ПРИВАТНИЙ А ПУБЛИЧНИЙ ІНТЕРЕС

—o—

Підчас переслухання в справі прогибіції, яку недавно вів субкомітет судового комітету сенату, виступали межи инчими свідками представники фармерської організації Нешенел Грейндж. Сі свідки й дали американському громадянству образець вузкого розуміння моральних питань, якого свідомі шукачі не найшлиби, хочби зі свічкою шукали.

Представники сеї організації виступали перед комітетом яко моралісти, які вважають, що американському громадянству треба законом зборонити виробляти, продавати й купувати алькоголічні напитки. Зі слів сих свідків виходило, що такого закона потребують головно міста, які, на погляд фармерів, є так безбожні й неморальні, що лишень поліційна палка зможе їх удержати на дорозі моральности. При близчім допитуванню сих свідків показалося, що американські фармери виробляють дома й яблочник („сайдер") і вина і другі напитки. Показалося далі, що сі напитки частенько мають у собі богато алькоголю, що мають його більше як дозваляє закон Волстеда, що фармері про се знають, але мимо сього їх виробляють і їх пють. Коли питалися сих фермерських моралістів, чи не булоби добре й по закону заборонити сим фармерам виробляти й вживати таких напитків, свідки стали з обуреннем називати таку заборону позбавлюванем їх природних прав і таке инче.

І дістали члени комітету й ціле американське громадянство небувале видовище. Група населення думає зборонити другій групі того, що саме вважає своїм природним правом, а на оправдання свого домагання покликується на придуману собою байку про свою моральну вищість та другого моральну низшість.

КРІЗА ЧЕРВІНЦЯ

—o—

Два роки тому большевики анулювали всі свої попередні паперові гроші та завели нові, теж паперові гроші, які назвали червінцями. Сума пущених в обіг червінців, на думку большевицького уряду, повинна булаб увесь час бути забезпечена відповідною кількостю державного золота.

Для того, щоби утворити такий золотий фонд, вони перевели різні конфіскації золота, срібла, брилянтів та інших цінностей. Частину конфіскованих цінностей вони вжили на задоволення своїх біжучих потреб, частину вклали в різні державні підприємства, які мусілиб дати згодом певні прибутки для держави, і т. д.

Чисто комуністичними, драконськими засобами большевикам удавалося завести на певний час тверду валюту. Підтримували її притоком ріжних цінностей, які то там, то тут щастило їм видерти з рештків, накопичених ще до революції та захованих від „хазяйственного" ока комуністів.

Більше двох років червінець стояв в ціні $5,25, але з грудня місяця почав поволі спадати в ціні і нарешті впав аж на 17% своєї вартости. Отже тепер червінець коштує лише $4.26. Таким чином і ця остання „гордість большевицької господарки" зрадила їх і, зірвавшись раз, котиться все нижче і нижче. Це, звичайно, приводить до економічної кризи, яка вже й розпочалась на ново в совдепії.

Тепер всі большевицькі „економісти" і просто старі і молоді, досвідчені й недосвідчені комуністи шукають причини тої кризи. Звичайно у них виходить, що винні ріжні „контрреволюціонери", світова буржуазія, що не дає себе одурити, та инші чинники поза комуністичною партією та комуністичною політикою і господарством.

Тимчасом причина всіх економічних кріз, які вже ніби то були минули, лежить на совісти виключно комуністичної партії, яка до краю зруйнувала все економічне життя великої країни й своїми експеріментами не дає їй хоч трохи ожити. Народ і держава страшно зубожіли. Продуктивність там упала надзвичайно низко. Це все зменшило не тільки загальні прибутки держави, але й все національне багацтво краю. А тимчасом і державні потреби не зменшуються, а з кожним роком ростуть. Армія большевицька дорожче коштує ніж коштувала стара царська. Адміністративні та инші апарати теж збільшені в порівнанню з кількостю дореволюційною. Сама оплата ураді державним урядовцям, а в комуністичному царстві усі урядовці, починаючи від звичайнісенького робітника, що підмітає вулиці, і кінчаючи ріжними директорами банків, трестів і т. д. — значно збільшена проти дореволюційної. Приватний промисел, торгівля, ріжні фінансові операції тощо, які давали державі значні податки, зовсім майже знищені, а як що де істнують, то не дають таких доходів, а тому не дають і податків, які вони давали до війни.

Після всіх реквізицій, конфіскацій, соціялізацій і т. д. одиноким джерелом державних прибутків залишився селянин, якого обернути в державного урядовця большевикам теж не пощастило. Тому із селянина тягнули все, що тільки вдалось знайти чи побачити. Це привело нарешті до повного обезсилення й селянського господарства.

Тому то й сталось те, що заявив Гринько на зїзді окружних представників для вироблення державних фінансових плянів. Вираховуючи, скільки може хліба вивезти українська експозитура московських большевиків, він заявив, що в хлібних заготовках зроблено „прорив". „Ми вираховували, що зможемо заготовити — каже він — біля 800 міл. пудів хліба, але зараз умови реалізації врожаю показують, що ми повинні знизити заготовки до 640 міл. пудів. „Прорив" в хлібозаготовках в свою чергу привів до зменшення розгортання промисловости" і т. д.

Хто знає большевицьку систему, той знає, що значить для них такий величезний „прорив".

Вся зовнішня торговля знаходиться в руках большевицької держави. Також майже цілковито й внутрішня торговля, особливо тих предметів, яких потребує селянство, в її-ж руках. Заготовка хліба цілком в руках комуністичної влади.

Отже їх „торговельний" розрахунок будується на тому, як найдешевше взяти хліб у селянина і як найдорожче продати йому все те, що селянинові потрібно. Такі „торговельні розрахунки" привели до того, що селянинові доводилося платити в 1925 році за пару чобіт 428 фунтів житньої муки, а в 1923 році він платив лише 23; за аршин ситцю в 1925 році 11 фунтів, а в 1913 році $5\frac{1}{2}$ фунтів; чуванний посуд в 1925 році 5, а в 1913 році не цілі 3 фунти і так все.

Маючи таку невигоду при продажі хліба, звичайно, селянин вирішив, що краще притримати його „на чорний день", ніж за безцінок випускати з рук.

Большевики вже давно побачили, що примусом у селянина нічого не дістанеш, а лише ще більше зруйнуєш його господарство, яке після періоду ріжних продовольчих експедицій, що привели його до повного занепаду, почало повоні оживати, а тому далі „торгові" не пішли. А торговля, то вже є полюбовна згода: хочу, продам, хочу, не продам; хочу куплю, а не хочу, не куплю. Отже рахуючи найбільшою своєю цінністю хліб, селянство й почало продавати в першу чергу инші продукти свого господарства, продаючи хліб лише в конечній потребі. Такими продуктами були: масло, яйця, птиця, мід, свині, то що. Звичайно ці продукти не могли заступити большевикам того, що вони тратили на збіжжу, тим більш, що майже всі ці продукти йшли на внутрішній ринок.

Також і зменшення кількость хліба на внутрішньому ринку привела до природнього збільшення ціни хліба. Большевики розраховували купити збіжжа в середньому по ціні 70 копійок за пуд, але вийшло зовсім инше. Довелося платити за пуд пшениці 120—130 копійок, а за пуд жита 92 копійки і т. я. Звичайно ця „торговельна операція" не дала тих баришів, яких очікувала від неї „соціялістична" держава, потягнувши їх від найбідніших і найтяжче працюючих своїх „підданців". Очевидно не багато пособила і продажа горілки для своїх „подданних" і на пянстві большевикам не пощастило збудувати твердого буджету, як то вміли робити царські міністри фінансів. Мабуть нові міністри фінансів невдало копіюють старих.

А тут сталася ще одна біда з хлібом — він не зміг конкурувати ні по якости, ні по ціні із чужоземним хлібом на закордонних ринках, а тому навіть куплений хліб не міг увесь піти за кордон. Довелося продавати инші продукти, аби добути із закордону хоч трохи так потрібних грошей.

Повезли большевики за кордон свою нафту, вугіль, льон, та ще деякі незначні кількости продукти. Але й тут стрінула їх повна невдача.

Кожен вивезений за кордон пуд вугля дає $1\frac{1}{2}$ копійки втрати, але його вивозять, бо потрібно готівки. Далі коштопис експльоатації нафти вже напередбачує на 1925/6 рік предбачує втрати на експорті її за кордон на 7 міліонів золотих рублів. Довелося вивозити більше ніж предбачав коштопис, то й страти мають бути більші. На льон ціни за кордоном спадають, а попит на його такий незначний, що поки большевики вивезли його, то замісць предложених на 21 міліонів рублів, продано всего на 6 міліонів рублів, але й того значна частина лежить за кордоном не проданою. Сподіваних грошей споза меж совдепії не приходить.

Отже червінець дешевшає нестримно, смертельний круг нової економічної кризи навколо большевиків щораз ціснійше замикається.

ІСТОРИЧНІ ПОДРОБИЦІ ПРО ВЕЛИКДЕНЬ.

Великдень є, як звісно, одно з найдавнійших християнських свят, що сягає ще доби **апостолів**. І від найдавнійших часів Великдень був найбільшим і найвеселійшим святом, а крім цього **помилувано** лекших проступників, **увільнювали** невільників, **обдаровували** вбогих.

Одначе вже в II. столітті повстали **спори** щодо святкування Великодня. Бо перші християнські громади, бажаючи навязати до жидівських традицій, святкували 14-го Нісан-а й лучили з памяткою Тайної вечері Христової. Приклонники тої групи називалися **квартодециманами**, або з грецька: тессарес-кай-декани. Західні Християне (римські) святкували Воскресення в **неділю**, котру попереджував день покути й посту: **пятниця**. Після невдатних проб, щойно на нікейськім соборі в 325 році рішили, що памятку Воскресення маєтеся загально святкувати в неділю, а памятку розпняття й страстей в пятницю. Тих, що противилися, називали **єретиками**.

В давній церкви Великодні свята тревали цілий тиждень. Щойно константський собор у 1094 році обмежив свята до трьох днів.

Богато великодних звичаїв і обрядів, які загально вдержалися до нині, походять від великих **поганських** свят весняних, котрі припадали меньше-більше на той час (германське **„Остара"** нім. **„Остерн"** — Великдень). Поганського походження є теж **крашанками** (їм приписували додатню силу), а також **палення вогнів, обливання водою**, великодне **цілування** і т. д.

У половині XV. і в початках XVI. століття поширився був звичай пригадувати собі в Великий четвер Ісусової молитви в **Гетсеманському** саді; співали пісні, слухали проповідей і молитви під голим небом, **серед гробів**, будували з каменя **божий гріб**.

ВЕЛИКДЕНЬ!

Садочки цвитуть, до церкви ідуть
Убрані як рожі дівчата,
Церковця квітками й білими свічками
Прибрана як божа палата.

Сивенький отець до своїх овець
Горячі слова промовляє:
„Мої діти милі, най кождий у мирі
Цей святий Великдень витає."

Христос Воскрес! Христос Воскрес!
Співають і дзвони заграли,
З кождого грудий мов камінь тяжкий
На хвилю всі злидні пропали.

Хлопці у танок, дівчата в кружок
Веселих пісень нам співають,
Немов би вінок з тисячів квіток
Довкола церковці гуляють.

Старенькі діди, бабуні, мами,
Могили старі оглядають:
От тут мій сусід, а тут мій дід
Вже сорок років спочивають.

І впало слеза, сива голова
Склонилась до долу низенько,
Приходить мій час і піду до вас
В могилу — ворожить серденько.

Христос Воскрес! Христос Воскрес!
На Вкраїні дзвони лунають,
Цвитуть луги, зеленіють ліси,
Дівчата гаївки співають.

О. Захарчук.

Нортгемптон, Па.

Олександер Блок.

ДІВЧАТКО СПІВАЛО В ЦЕРКОВНОМУ ХОРІ.

Дівчатко співало в церковному хорі . .
За всіх, що стомилися в чужім краю,
За всі кораблі, що поплили на море,
За всіх, що забули радість свою.

І спів її линув у божий притвор,
І промінь заплівся у золото-волос,—
І кожний із пітьми дивився на хор,
Як пісню співають промінь і голос.

всім здавалося, що радість буде,
Що в пристані тихій всі кораблі,
Що на чужині потомлені люде
Найшли заспокоєння вже на землі.

спів був солодкий і промінь був [ясний,
тільки угорі, вище Царських Врат
Квилив плач Дитяти, всім тайним при[частний,
Про те, що ніхто не прийде назад.

Переклав Вол. Бужанський.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Ново заснований 204-тий відділ скликує звичайні і заразом надзвичайні збори на день 5-го мая, точно о 8.15 вечер, в січовім льокали, 77 St. Mark's Pl. Тому, що справа серіозна, проситься всіх членів сего відділу прибути я кодин на пару хвилин. Проситься припровадити нових членів, бо принимаеться до У. Н. Союза без вступного, а до Товариства не платиться нічого. В січовім льокали в понеділок і второк кождого тижня виповнюеться аплікації для нових членів; приходіть всі. — Григорій Хлистун, секр.

ГЕРИ, ІНД. Отсим повідомляеться всіх членів Тов. ім. Т. Шевченка, від. 100, що місячний мітинг відбудеться дня 7-го мая, в пятницю, о 7-ій годині вечером, під ч. 1700 Adams St. Проситься всіх членів прибути, бо є важні справи до полагодження, а також будеся вибирати обслугу на баль, котрий відбудеся 9-го мая. Член, котрий не явиться, підлягає карі одного доляра. — Г. Лавровський, предс.; А Цебак, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Отсим дається до відома членам Бр. св. Василія Великого, від. 168, що місячний мітинг відбудеться в пятницю, дня 7-го мая, о годині 8-ій вечер, в гали п. Івана Ваверчака. Проситься всіх членів явитись точно, бо маємо важні справи до полагодження. Будуть також справи балеві. — Пилип Маник, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. ім. М. Грушевського, від. 219, повідомляє своїх членів місцевих і позамісцевих, що місячні збори відбудуться в суботу, дня 8. мая, о 8-ій год. вечером, в гали укр. правосл. церкви, 35 Мортон ул. Проситься членів явитись особисто, бо є дуже важні справи до полагодження. Гр. Дорошенко, предс.; М. Війтишин, писар.

ЛАКАВАНА, Н. Й. Бр. Пресв. Богородиці, від. 149, повідомляє всіх своїх членів, що місячний мітинг відбудеться дня 9. мая, в неділю пополудни о годині 3-ій, в гали п. Івана Цвайкус, 616 Ingham St. На сім мітингу мають явитись всі члени як один, бо є много справ до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 50 ц., а урядник 1.00 доляра. Кромі сего такий член, котрий сего не послухащ, вразі нещастя стратить право до запомоги. — М. Бойко, предс.; Ів. Цвайкус, кас.; Онуфрій Стецьків, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Тов. Зап. Січ, від. 75, повідомляє всіх своїх членів, що мітинг відбудеться в неділю, 9-го мая в гали при Cicotte Ave. ч. 3464, о 1-ій годині пополудни. Проситься всіх прийти, бо маємо важні справи до полагодження. Також проситься членів старатись привести нових кандидатів в члени, а також дітий записувати, щоби гордились тим, що є обезпечені в своїй організації. — Стефан Дідула, секр.

МАНВІЛ, Н. ДЖ. То. Шв. ім. Т. Шевченка, від. 349, повідомляє своїх членів, що місячний мітинг відбудеться 9. мая, о 2-ій годині пополудни, в А. Лешка. Проситься всіх членів прибути на означений час. Будесь принимати нових членів до У. Н. Союза без вступного. — І. Шедера, предс.; П. Коблянський, секр.

ТАЙТУСВИЛ, ПА. Тов. ім. І. Франка, від. 72, повідомляє всіх своїх членів, що квартальний мітинг відбудеться в неділю, дня 9-го мая, у власнім домі під ч. 209 Вори Ст., о год. 2.30 пополудни. Тож запрашаеся всіх Тов. і Сестер, бо є важні справи до полагодження. Довгуючих проситься вирівнати свої залеглости. Проситься всіх членів привести нових кандидатів зі собою. — Гр. Федан, предс.; С. Беген, кас.; А. Федик, секр.

МІКІС РАКС, ПА. Бр. св. Володимира, від. 91, повідомляє, що місячний мітинг відбудесь о год. 12ц30 попол., в неділю, дня 9. мая, в гали Укр. Нар. Дому. На порядку нарад є дуже важні справи до полагодження. Кождий член має прибути. — Андрій Гальчак, предс.; Вас. Рудавський, секр.

ШИКАГО, ИЛЛ. Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє, що надзвичайний мітинг відбудесь о 1-ій год. попол. в неділю, дня 9. мая, в гали церковній при Окле й Райс ул. На порядку нарад маємо до полагодження важні справи. Проситься всіх членів прибути. Неявившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник 1.00 дол. — Мих. Семків, предс.; Роман Цтим, секр.

АНСОНІЯ, КОНН. Подається до відома всім членам Тов. Запорожська Січ, від. 67, що на відбувшихся місячних зборах дня 11. квітня запала ухвала, що на будуче Товариство за члена до У. Н. С. закладає з каси тілько за один місяць, а на другий місяць, як член не прийде і не заплатить або не повідомить Товариства, що він з якоїсь причини не може заплатити, буде суспендований, а на другий місяць виключений. Кождий член є обовязаний приходити на збори сам і не чекати, аж колектор прийде до него по гроші. Слідуючий місячний мітинг відбудеся дня 9-го мая, о 2-ій годині пополудни. Кождий член має явитись і поплатити довги; в противнім разі буде суспендований. — Іван Радзіх, пр.; Іван Пиріг, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

—o—

МОЖНА БУТИ РІЖНИХ РЕЛІГІЙНИХ ПЕРЕКОНАНЬ, АЛЕ НЕ ТРЕБА ЗАДЛЯ ТОГО РОЗБИВАТИ ОРГАНІЗАЦІЮ.

Кождий нарід має свої політичні партії. Рідко який нарід держиться одної і тої самої релігії. В американських бізнесах чи організаціях подибуємо Американців, які належать до ріжних політичних партій і ріжних релігійних сект. Але мимо того всі вони працюють згідно і під тим оглядом нема в них ніяких терть.

Тільки ми Українці не поступаємо так як другі культурні люде. Беру на примір мою місцевість Ембрідж, Па.

Завязалася, ото, в нас православна парохія.

А є в нас два відділи У. Н. Союза. Декотрі члени тих відділів зірвали з римським папою і покинули католицьку церков і пішли до української православної церкви. З того виникла ненависть між членами. А я хочу звернути увагу всім членам на таке: Земля Вашингтона єсть свобідна, кождий може визнавати таку релігію, яку хоче. Те саме говорить статут У. Н. Союза, бо членом Союза може бути кождий Славянин без ріжниці його релігійних переконань. Отже шануймо американську свободу та шануймо У. Н. Союз. Хай кождий член іде собі до церкви, до котрої хоче, а ніхто не має права примушувати другого ходити до такої церкви, до якої він не хоче.

Ми маємо прецінь в Союзі і Поляків-членів. Чи можемо ми їх змусити, щоби вони ходили до православної чи грекокатолицької церкви? Правда, що-ні! Стосуймо отже таке саме і до себе самих.

Ідім слідами культурних народів, а тоді релігія стане справою душі і совісти кождого з нас. Кождий з нас хай думає, щоб поширити нашу організацію, У. Н. Союз, щоб нас всіх обєднати в одну велицькую українську сім'ю.

Михайло Фук,
член від. 276 У. Н. Союза.
Ембрідж, Па.

ЛЮБЛЮ ЧИТАТИ.

Скільки я вже не читав і не можу начитатись. І хоч через читаннє переконався я о многих правдах, то про ще більше речей хотівби я себе переконати — й через те мушу ще читати.

Богато я читав, але всього не можу памятати. Тому мушу читати, щоби собі давне пригадати.

Нераз собі погадаю, що велике щастє маю, бо що хочу то читаю.

А через те все більш знаю, а з знання я радість маю.

Василь Осухівський,
Сиракюз, Н. Й.

НА ЧУЖИНІ.

В світ пішли ми і ніяк нам
Не вернутися до хати.
Поза нами вже й дороги
В рідну землю не видати.

Перед нами сіра днина,
А за нами ясна мрія,
В очи бе нас хуртовина,
З ніг валить нас суховія.

Даром рвешся, даром бєшся,
Нібн мушечка під дзвоном,
Плачеш кровю, а смієшся
Не сміхом, а лиш проклоном.

Горе тим, що там остались,
Горе, що пішли світами-
Ріки горя розіллялись
Перед нами і за нами!

* * *

А всеж таки хотілось би діждати
Спокійної, веселої весни,
А всеж таки щось тягне нас до хати,
Де снились нам діточі, перші сни.
Щось тягне нас по довгих днях ман-
[дрівки
Направити життя скрипливий віз
До тихої, вічистої домівки
За церквою, під тінею беріз.

Богдан Лепкий.

КОЛИ І ЯК ЇХАТИ З АМЕРИКИ ДО СТАРОГО КРАЮ.

(Замітки подорожного).

Тому три роки їздив я до краю, а сего року знова поїду. От так, щоб відвідати рідну землю та набрати свіжих сил до тяжкої праці в Америці.

Коли я їхав першим разом, то завважив, що з Америки ідуть ріжні народи групами. Думаю, що тоді дорога буде приемна і вигідна, бо час минає скоро, коли чоловік між своїми людьми.

Тому я сам звернувся до Балтійсько - Американської Лінії, щоби вони мене повідомили чи вони часами не заарянжують українську прогульку до рідного краю.

Тою лінією я вже їхав і хотів і тепер їхати.

Вони мене повідомили, що таку прогульку якраз тепер улаштовують. Тому я рад, що поїду між більшим гуртом Українців. Думаю, що й другі будуть раді з тої дороги.

Кораблі Балтійсько-Американської Лінії — Балтік Америка Лайн, — яка е власностю Данців, ідуть з Ню Йорку просто аж до пристані вільного міста Ґданска (Данціґу). Там пасажирі висідають і ідуть просто до Польщі і до Галичини.

Ся дорога морська трохи дальша аніж до пристаний французьких, голяндських, або німецьких в Бремен чи Гамбургу, але вона не дорозша, а притім ще заощаджує подорожованне по чужих краях як: Франція, Голяндія, Німеччина, Швайцарія, Австрія, Чехо-Словаччина, де скрізь треба не тільки оплачувати зелізниці і часто готелі, але ще й усякі такси.

Може в зимі, як бувають бурі на морі, подорож через Західну і Середню Европу лекша аніж через Балтійське море, але в маю, або і в червні та в липні, коли на морі тихо, гарно і погідно, то всякий розумно зробить, як омине тяжку подорож по Европі, а поїде без пересідання аж до Ґданска. Їхати два або три дні довше морем (і за се нічого не платити) підчас теплої і гарної погоди се лік і відпочинок для всіх, що в Америці перемучились напруженою працею. Ніщо їх так не вилічить як власне подорож морем в маю і серед літа. Така подорож се дійсна благодать для людий.

Тому то добре, що Данці ідуть своїми кораблями через Атлянтійський океан і через Балтійське море просто до Ґданска. Українці, котрі їдуть з Америки на літо до Галичини, на Волинь, Холмщину, чи на Поліссе, повинні власне скористати з безпосередньої подорожі данських кораблів Балтійсько-Американської Лінії.

Дня 18-ого мая с. р. виїздить з Ню Йорку корабель сеї лінії **Естонія.** Сим кораблем їде більша група галицьких Українців з Америки відвідати старий край. З уваги, що їх так богато поїде, буде се прогулька американських Українців до старого краю. Будуть вони творити один гурт, яким буде весело, бо будуть свої між своїми. Будуть вони теж вдоволені з корабля, бо чистий і на ньому взірцевий порядок, а харчі добірні і старокраеві.

Хто вибирається відвідати старий край в маю, то ще має час зголоситись до сеї маєвої прогульки.

Українці з такої гуртової подорожі богато скористають, бо не загубляться між чужими і не будуть усього шукати, а зуміють усе разом пізнати і навіть датись пізнати чужинцям.

Такі прогульки уладжують з Америки всі другі національности, отже добре, що й Українці зачнуть громадно їхати відвідувати рідний край.

Подорожний з Балтійської Лінії.

ДРІБНИЧКИ.

Продукція срібла на всьому світі виносить на рік 212 міліонів унцій або 65.932 кґ. (1 унція = 31 ґрамам). З того припадає на Мексико яких 90 міліонів, на Злучені Держави 65 міліонів, Канаду 17 міліонів, а на инші краї, що продукують срібло, разом 40 міліонів унцій.

Джан Бул, прізвище Анґлійців, придумав у 1712 році один Шотляндець, як скорочення назвища анґлійського міністра Джана Борлінґброка.

На ріжних місцях Сагари є верчені керниці. А що вони дуже глибокі, то на мінуту дають 10 до 40.000 літрів води.

Коли чоловік довгий час привик до морфіни, то може на один день зажити десять разів більше отруї, яка иншого чоловіка вбилаби.

У Лондоні є около 230 тисяч вдовиць, а лише 70.000 вдівців. Ріжниця походить із того, що багато вдовиць переноситься з ріжних місцевостей до столиці, в надії, що тут скорше знову вийдуть замуж.

ОДЕСЬКИЙ ОПЕРОВИЙ ТЕАТР.

Одеський оперовий театр, що згорів на початку м. р., вже відбудовано. Над цим працювала в три зміни армія 500 робітників. Тепер театр має найновійші системи опалення і дві залізні завіси. Скрізь по театрі розпроваджено спеціяльну систему рурок з водою, що від жару легко розтоплюються і тоді вода починає литись на вогонь.

ВЕЛИКДЕНЬ У ЄРУСАЛИМІ.

Єрусалим остався майже таким як був за часів Ісуса Христа. Вулиці Єрусалима такі вузенькі, що можуть ними переминутися з трудом два вючні верблюди. Колиб було инакше, то нині гарною „Вія дольороса" напевно вганяли би авта й їздили би електричні трамваї. „Вія дольороса" — дорога страстей Христових — йде з Оливної гори численними серпентинами (закрутами), а містом попід темні луки, тунелі. Все що бачимо на вузких вулицях Єрусалима, то ще останки східної романтики, наче з казок „Тисячу й одної ночі".

Гордо ступає ще й нині Бедуїн улицями міста. Ступає спішно широкими кроками, очі його палаючі, його широкий, пестрий плащ має на вітрі. Феляг глядить на вас темно-брунатним лицем, два чорні вінки придержують його білу хустку на голові. У християнських жінок ця хустка часто гарно мережана. З під широкої баранкової шапки баламкаються кучері еспанських Жидів. У тих шапках ходять вони і в найбільшу спеку. Чоловіки з бородами біблійних пророків сидять мовчки, підобгавши ноги, на углах улиць. Гордо ступають грецькі черці. На головах їх високі сукняні шапки, наче циліндри. Смагляві абісинські черці, францішкани, священики з далеких Індій, Копти, ісповідники Корану у сніжно білих турбінах, левантійський купець і ремісник загорнутий у червоний тарбуш; всі вони надають окруженню мальовничої закраски, оживлення. Модерний турист, обдертий богомолець з України або з Росії й з Балкану, білаві люде з европейських північних країв, Американці, чорні люде з північних країв, покутники, вірні й невірні, віросповідання всіх частей світа, — в Великодні дні сходяться до святого міста, відвідують святі історичні місця. Єрусалимський патріярх у величавій процесії, супроводжений священиками, черцями і тисячними товпами йде до святого гробу.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Клим Поліщук.

ПРИВИДИ ВЕЛИКОДНЯ

(Із книги „Легенди Матері").

I.

Давно, дуже давно сталося це страшне діло, але память про нього ще довго житиме серед людей Землі Болохівської. У тихих надтетерівських селах знайдеться ще не один старий дідусь, який залюбки росповість про цю страшну пригоду, що колись була. — Тоді ще старий Тетерев був славною рікою, а не тим, чим він тепер став, бо тепер — не ті часи і не ті люде...

То були часи, коли польські пани на Вкраїні взяли під замок людську волю і люде, не можучи далі терпіти, стали у темних лісах поради шукати. Відгукнулися темні ліси стоголосими лунами, загомоніла ціла Правобережна Україна, а тоді затривожилася й Земля Болохівська і зявилися гайдамаки, як месники за народні кривди.

Радісно переказувалося від села до села про все нові та нові гайдамацькі вчинки і з великим страхом та злобністю говорили про них пани, що збилися в один гурт у Кодні,*) щоби боротися з гайдамацтвом. Як вони мали боротися, то цього іще й самі добре не знали, бо ніхто з них не міг довідатися про місця гайдамацьких гульбищ. Люди на селах хоч і знали, але ніяка ворожа сила не могла змусити їх до того, щоби хтось із них сказав найменше слово. Це була таємниця виснажених горем людей, яку свято зберігали болохівські ліси та тетерівські багнища. А гайдамацьке гульбище знайшло собі захист у такому кутку, де ще й панська нога не ступала ніколи. Там серед густих лісів, серед багнищ та бездонних прірв на Тетереві, де тепер сего Волосівка, що біля Чуднова, був невеличкий острів, на якому замешкали гайдамаки. Добре було їм, бо навколо них — тільки пустельні нетрі, тільки сумний шелест сухих очеретів...

На острові, де тепер стоїть стародавна деревляна волосівська церква, понуро росли кремезні дуби та липи, стояли похило кучеряві верби і струнко тяглися до неба високі тополі та осокори. Особливо високий був один ясен, із якого, як на долоні було видно, старий Чуднів — на північ і Краснопіль — на південь. Із вершка цього ясена гайдамаки дивилися на битий шлях, що тягнувся з волинських лісів на подільські лани, щоб часом пани не пронюхали й несподіванки не зробили...

Осілися тут гайдамаки з тими замірами, що як настане справжня весна, то в них набереться стільки сили, що зможуть піти на саму Кодню, а тим часом, від Звягілля і аж до Радомишля, нападали на панські дворища і все з великим поспіхом, бо не дарма-ж керував ними такий завзятий ватажок, як Яків Швачка, що був правою рукою „самого" Максима Залізняка. Ще із-за зими, великих снігів та пекучих морозів згуртувались вони тут, а коли тільки війнули весняні вітри, тоді нудно стало Замойському, сумно Ескеркові, зле Потоцькому і прикро Браницькому, що згуртували коло себе цілу тисячу слуг своїх, а ніяк не могли собі ради дати.

Тоді пани до конфедератів удалися і ті, напившися міцних литовських медів та угорських вин із панських льохів, їздили від села до села і тяжко знущалися над людьми, гадаючи, що серед них знайдеться такий страхопуд, що роскаже про гайдамацьку схованку. Пробували вони самі шукати гайдамаків, але завжди не вдало, бо темної ночі гайдамаки нечутними тінями отсчували їх і до останньої ноги нищили. Вночі в гайдамаків була робота, а в день — спочинок на гульбищі, де й вирішували, кому й куди саме йти на другу ніч.

Перед Великоднем по всій Землі Болохівській була вже велика трівога, бо гайдамацькі загони скрізь мстилися за народні кривди. Яків Швачка зі своїм головним загоном устиг побувати в Янушполі, Червоному, Черняхові, і, навіть у Радомишлі, де спалив ціле езуїтське гніздо, а на Вербну неділю повернувся на своє постійне гульбище. Тут він застав уже тих, що ходили на Любар, Миропіль та Молочки. Всі вони були бадьорі й богато розповідали про те, що говорили на селах люди, які на все вже були готові, аби тільки рідному краєві щастя здобути...

II.

Вербний тиждень і Великдень вирішили гайдамаки спочити й мирно провести дні Великого свята, а тому всі осілися на гульбищі й часто заглядали до коршми старого Янкеля, що стояла на Чуднівській дорозі.

Гайдамаки любили старого Янкеля, бо знали його ще за зими, коли вони, не маючи грошей заплатити за горілку, брали її у борг. Янкель знав добру вдачу цих здоровенних людий і даючи горілку, був певний, що при нагоді вони щиро розплатяться польськими червінцями. Ще більше полюбили його гайдамаки після того, як він дістав їм попа.

Гуляючи у коршмі, гайдамаки скаржилися, що на Великдень не буде кому й Служби Божої одправити. Казали: „Всі ми люди, як люди, а мусимо по звірячому жити. Чим ми винні, що мусимо боротися? Та-ж це ще не значить, що мусимо нехристами стати й навіть Великодня не знати? Нам щоб хоч який будь піп, аби лише піп!.."

Янкель слухав та пейси покручував, думаючи, щоб таке видумати, щоби догодити їм. А в Чистий четвер він справді дістав для товариства попа. Був це здоровий, кремезний чоловік, із чорною підстриженою бородою, яку йому десь там підстригли браїлівські ксьондзи. Був він одягнений у старенькую рясу, з під якої визирали великі чоботи з острогами, а на патлатій голові гордо пишалася з червоним шликом чорна шапка. Через плече висів великий мішок, в якому було дві ковбаси, пляшка горілки, стара біблія у грубій шкіряній оправі і требник. Хто він був сам і як опинився у Янкелевій коршмі, куди він саме прямував, — ніхто із гайдамаків не цікавився, бо зразу побачили, що це „свій чоловік і справжній піп". А як він сам росповідав про себе, так був він десь аж з Брацлавщини, де змагався з панами, за що ті вигнали його з парафії. Шукаючи собі якогось притулку, попався до прислужників Браницького у Браїлові, які остригли йому бороду й намірялися повісити, але він проте якось викрутився із їх рук і тепер прямував до Почаївських Василіянів, що всеж таки були „свої люди" й могли захистити. У Чуднові стрінувся з Янкелем, який привіз його до своеї коршми. Оце й усе, що міг сказати „батько Ярема", як він сам себе називав.

Батько Ярема став дійсно „своїм", бо горілку пив не гірше всієї гайдамацької „братії", а від того завжди тверезий був. Гайдамаки раділи, що як нагуляються, то хоч один чоловік матиме „міцну голову"...

III.

Тиха весняна ніч опустила свої шати над усіми лісами й чагарниками. Навколо все заснуло чуйним сном і так зійшла на землю свята й урочиста тиша...

Повітре було легке і пахуче, від чого легко й вільно дихалося тим грудям, що досі зітхали в неволі. Тихо хлюпосталися в береги тетерівські хвилі, злякано тріпалася десь маленька рибка, за якою ганявся зубатий щупак. Заснули навіть і птахи, тільки один соловей щось про себе виспівував... Наче камні-самоцвіти в емалевій оправі, ясно горіли в темно-синьому небі далекі зорі й тремтючо відбивалися у чорній воді сонного Тетерева.

У гайдамацькому гульбищі настало велике свято і йшла урочиста великодна одправа. Гайдамаки, старі й молоді, прибралися не згірш яких панів.

Усі вони були одягнуті у сині жупани із шаблею при боці і всі тверезі, сумні та поважні, тихо стояли на колінах лицем на схід і щиро молилися. У кожного в руках палала свічка з ярого воску, який вони дістали із пасіки Григірівського монастиря*). Перед ними плащениця, перед якою замолювали свої вільні й невільні гріхи. Гайдамаки шептали свої молитви, а в їх серцях оживав тяжкий сум по своїх домах, де ще не так давно якось жили і якось миримися з лихом. Тепер вони стали месниками й молилися за прощення своїх гріхів і гріхів тих, кого вони скарали, бо чуття любови сповнило вщерть їх прості душі. — Спереду всіх стояв батько Ярема у новій шовковій рясі і голосно вичитував святе дїяніе...

...З далека берега почулося, як заспівав півень... ще трохи і з боку Чуднова долетів тихий відгомін дзвонів...

Батько Ярема одягся у білі ясні ризи, узяв у руки трійцю та кадильницю і, обкадивши плащеницею, згорнув її і відніс до схову. Потім, повернувшися лицем до товариства, перехрестив усіх стародавнім, деревляним хрестом і високим голосом виголосив: „Слава святій единосущій і животворящій Тройці"...!

Захиталися враз гайдамацькі голови й очі всіх радісно глянули у небо, а груди озвалися одноголосним: „Христос воскреснув із мертвих". Стоголоса луна озвалася у нетрах і десь, зовсім близько, у зелених вербах заспівав соловей. Батько Ярема поважно обійшов рівні ряди гайдамаків і тричі з кожним похристосувався, а потім почалося великодне „служеніе".

Коло землянок, на розстелених білих скатертях ще з учорашнього дня були приготовлені всякі наїдки та напитки. Після Служби Божої батько Ярема, освятивши це все, поблагословив його і стали розговлятися. Підобгавши під себе ноги, всі сиділи на зеленій траві і пили за Максима Залізняка, Дніпро-Славуту, за Тетерев прадавній, що став їх захистником, за батька Ярему, за славного ватажка Швачку, а потім за всіх і вся, і нарешті просто — „будьмо!" — хто як міг і хто скільки міг...

(Докінчення на 4-ій сторові).

*) Місто Кодня, житомирської округи на Волині. — Автор.

*) Григірівський монастир стоїть на Тетереві, близько Житомира — Автор.

Богдан Лепкий.

ВЕЛИКОДНИЙ ОБРАЗОК.

(З моїх споминів про хлопячі літа.)

Одинайцятий раз святкую Великдень по циганськи: над Дунаєм, Райном, Ляном, над Шпревою, а тепер над озером Ван.

Доводиться їсти чужу, гірку паску.

Але я солоджу її споминами про те, як святкував колись, ще в рідному гнізді.

Спомини, не яркі красками, може й не цікаві для других, та для мене вони — світ. Куди більший і кращий від того, що пізнав, дякуючи війні.

У споминах тих, крім ширших образів, є чимало дрібних образочків, ніби моментальних фотографічних знимок.

Оден кидаю на папір.

* * *

Минула глуха субота, погас в печі погас огонь; паска готова.

Благовіститься на день, — до церкви пора.

Виходжу. Проймає мене холодом весняного ранку і містерією страстного тижня.

Під хмарами кигичуть вертаючі птахи; ніби завмерли були на зиму і тепер воскресають.

Здається, — чуєш як бренить гілля дерев, як вітки наливаються соками новими.

Пахне весною.

Біля перелазу стаю і дивлюся на доріжку з села до церкви. Доріжка ховзка і прикра.

Ховзка, бо топляться сніги в лісах і вода струмками збігає вділ; а прикра, бо церква на горі стоїть, — вона ще з тих часів, як церкви перед Татарами ховалися в лісах і горах.

Доріжкою люди до церкви йдуть. Тільки по голосі можеш їх пізнати, бо лиць ще не видно; оповиті вони передсвітньою імлою... Говорять:

„Не росла мені паска сего року, ой не росла!"

„А моя розпалася на двоє; най Пан Біг лихо відверне..."

„У бідних сего року паска чорня, як земля."

„Передновок тяжкий, щоби як до жнив дотягнути..."

Поміж жіночі голоси впадає чоловічий, як поміж голуби шуліка: „Не нарікайте, дивіть яке збіже, о, — як шувар! На другі свята спечете кращі паски."

Переходять.

У господарів на плечах нові нецята з пасками, сиром, маслом, з деяких визирає сало, — богачі!

Господарі самі до церкви святити несуть, що Бог післав, — такий звичай. Жінки і челядь повагою за ними ступають.

Хтось посовгнувся. „Уважай, не впадь, бо це недобрий знак!"

З церкви назустріч їм вибігає втомлений голос дяка і мерехтливі відблиски свічок.

За церквою являється блідожовта смуга, ніби хтось небо мечем перерізав.

Ясніє...

Надходить новий гурт.

На переді хлопчина, може літ дванайцять. На голові татуньова смушкова шапка, на ногах чоботи, не на ті ноги шиті, на спині спора посудина з великодним добром. За важка на його невеликі сили. Ноги аж угинаються.

За хлопцем мати, ще не стара і двоє дівчат, — його сестри.

На скруті, біля дяківки, хлопець спотикнувся і мало не впав.

Сусідський парубок підбіг до нього:

„Дай, поможу тобі."

„Не треба, я сам" — і рукою чіпається плота.

„Це мій господар, — поясняє мати. — Торік, це покійний ніс, а тепер на нього черга. Господарик мій малий!"

Хлопчина, аж очі з лоба лізуть, але несе; мусить донести аж під церкву і стати на тім самім місці, де батько звичайно ставав, і так, як він переступати з ноги на ногу, коли священик буде паски кропити і цілувати хрест і повертаючися в право і в ліво казати до сусідів: „Христос воскрес!"

І буде в тих словах і радість, що діждали свята і прощення кривди ворогам і привіт душам покійних і зітхання важке і усмішка легка, — усьо, усьо!

Не знаю, чому пригадався мені отсей хлопчик малий далеко на чужині в сумно-веселий день Воскресення Христа, як пригадуються портрети Ван Дайкових хлопців на безлюдному степу.

Сирото, земляче мій, чи донесеш ти свою паску під храм воскресення?

В Е С Н И

ПОБЕРІТЬСЯ, ДІВЧАТОНЬКА.

Поберіться, дівчатонька,
 за рученьки,
Заспівайте голосочком
 голосенький:
„Пішли тії прелихії
 пани спати,
Що казали у кайдани
 нас кувати.
Провелися мандатори,
 економи,
Аж тепер ми знаєм, де ми,
 знаєм — хто ми".

Йдуть дівчата кругом церкви
 хороводом,
Безголосим, безгомонним,
 тихим ходом.
Чи співати позабули,
 поніміли?
Чи неправди співатоньки
 не схотіли?   Б-н.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

(Докінчення зі сторони 3-ої).

Веселий гомін їх голосів голосною луною відкликався далеко у лісах та нетрях. Усі пили, гомоніли, були веселі й байдужі до всього. Тільки один молодий гайдамака, що недавно пристав до загону, чогось нічого не їв і не пив, а все боязко озирався і все трівожно прислухався. Ватажок Швачка, вуса якого були вимазані медом і закладені за вуха, обернувшися до нього, як у малої дитини, питався:

— Чом-же ти, синку, горілки не пєш?... Чого-ж ти такий смутний, невеселий?...

Нічого не відповів ватажкові молодий гайдамака, а ще низче схилив свою голову й заховав очі. Посидівши так трохи, він устав і десь ізник.

— Стомився, бідний! — сказав ватажок. — Тільки-що з дороги... Посилав до Максима роспитатися, чи скоро вже на велику війну підемо... каже, що як тільки минуться свята, так і загуляємо... Загуляємо, що аж небо зачервониться! О, загуляємо!... Загуляємо!...

Ватажок говорив і пяно дивився на схід, де вже починало світати. Він був останній із тих, що ще сиділи і так, сам один, сидів і пив, пив і говорив, а навколо нього покотом лежало і спало товариство. Спало і, крізь сон, на когось скаржилося і комусь погрожувало. Тихо спав лише один батько Ярема, хоч він на цей раз також перейшов свою міру...

— Прощай розум, завтра побачимося! — всміхнувся ватажок сам до себе і, перехиливши ще одну кварту хмільного меду, покотився на зелену траву...

Рогатий місяць поблід і на сході заграло соняшне марево...

З Тетерева повійнуло вранішною прохолодою і на хвилях річки зявилися якісь темні плями, які швидко наближалися до гульбища. — Десяток великих човнів підїхало до острова і як тільки перший із них став коло берега, виринула враз постать молодого гайдамаки і швидко пішла між конфедератами. Ось він привів їх аж до самих землянок і повів туди, де лежали і спали. Мовчки показав рукою на свого ватажка, але не стримався і з голосним риданням побіг до човнів...

Ридання зрадника порушило сон його побратимів і десь хтось голосно крикнув „до зброї!" — але було по всьому. Польські шаблі працювали на право і ліво, стинаючи буйні гайдамацькі голови. Так згинули всі і ніхто не міг урятуватися, а серед них згинув батько Ярема, який схопившися, думав боронитися, але сам себе заколов своїм „свяченим"!...

Вже зійшло сонце, коли польські човни відпливали від гайдамацького гульбища, везучи до Кодні радісну вістку. — Ворог панський лежав скрівавленим трупом, а над ним у повітрі кружляли чорні гайворони...

IV.

...Три роки минуло... була третя великодна ніч.... На острові, де було гайдамацьке гульбище, хтось самотній блукає і ломить у роспуці руки... ходить, розглядається, придивляється, ніби шукає чогось...

То молодий гайдамака, гнаний своїм сумлінням, чогось блукає тут. Ходить він, а перед ним, — картина за картиною, — встають із мороку весняної ночі дивні образи. — Свята, урочиста, велика ніч і страшний гріх перед його очима...

Ось тут був престол із плащеницею, тут стояв батько Ярема із трійцею, а он там сидів ватажок Швачка, а коло нього й він сам, улюбленець гульбища, молодий гайдамака. — Христосувались як щиро, а співали як радісно!... Он тут, коло землянок, на зеленій траві лежали білі скатерті, а тепер — витрішкуваті черепи дивляться з докором своїми порожняками...

Сумно на душ і гайдамаки і страшно йому... Очі його побачили щось надзвичайне... Щось ухнуло в лісі і вмить заворушилася трава і з неї стали виходити гайдамаки, яких продав позаторік... З остраху нелюдського хотів крикнути, але язик прилип до піднебіння...

Зібрався з силами і став утікати. Біг, скільки вистарчало духу і боявся глянути назад себе, чуючи за собою страшну погоню!...

Добіг до високого ясена і став лізти на нього. Ось видрапався вже аж на самий вершок і руки його наткнулися на привязану ним ліхтарню, якою він у ту страшну ніч давав гасло конфедератам, щоби знали, як саме підїхати до острова. Міцно ще тримається ліхтарня і зберігся цілим недогарок воскової свічки у ній. Злочинство! Яке страшне й непростиме злочинство!.. Треба знищити всякі сліди його, бо страшна погоня вже коло самого ясена... Ось він уже чує голос ватажка Швачки: „Чого-ж ти, синку, такий смутний, невеселий?" . . .

Страшно й моторошно молодому гайдамаці, бо чує, як довгі, холодні, цупкі і кістляві руки вперто тягнуться вгору й дістають його. Ось, чує, як клацають зубами зголоднілі кістяки проданих за тридцять тисяч червоних його товаришів і, щоби не впасти їм у зуби, — скорше до ліхтарні... Поспішаючи, відвязує її, щоби боронитися нею, але довга шворка сама собою складається в петельку і у той-же час, щось таке несподіване сильно штовхає і він падає вниз...

Злякано здрігнувся старий ясен, почувши на своїй гиляці важке діло зрадника і дрібним дощем посипалося на землю свіжо-зелене листя його, а тоді щось застогнало десь і сивими тінями зникли всі привиди . . .

Коли зійшло сонце й над терівськими нетрями заграли яскраві його проміні, то старий ворон, який саме в ту пору пролітав над островом, побачив свіжу поживу і, радісно крякаючи, сів їй на голову й цікаво зазирнув у мертві очі...

Старий ясен лишився безлистим і довго ще так стояв він серед зелених дубів та тополь, нагадуючи собою людям про той страшний злочин, що стався колись...

Пізнійше, як повисихали багнища й повирублювалися ліси, якийсь козак Волосів збудував тут свій хутір, який скоро цілим селом став. Люди волосівські, будуючи церкву, не могли для неї знайти кращого місця, як те, де було гайдамацьке гульбище...

V.

Ще й до цього часу старі волосівські діди показують коло старої церкви якийсь струхлявілий пень, що ніби-то від того ясена, на якому повісився гайдамацький зрадник. А на цвинтарі, що коло церкви, знаходять у землі всяку давню зброю та богато людських черепів. — Бог знає, котрий із них належав батькові Яремі, котрий ватажкові Швачці, а котрий — зрадникові?...

Старі люде вірять, що гайдамаки ще раз устануть до великої боротьби за визволення поневолених і остаточно знищать усяку зраду. До того-ж часу, як кажуть знову волосівські перекази, — кожної великодної ночі буде чутися над Тетеревом тужне ридання душі зрадника, що мусить своє відпокутувати...

Молодь волосівська, як і вся инша молодь, таким казкам не йме віри, але для старих людей це є свята правда минулого, що не згине і у майбутньому...